

א. שמות | פרק כח

(ל) וְנָתַתְּ אֶל חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאוּרִים וְאֶת הַתְּמִיּוֹת וְהָיוּ עַל לֵב אֶהְרֹן בְּבֹאוֹ לִפְנֵי ה' וְנָשָׂא אֶהְרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לִבּוֹ לִפְנֵי ה' תְּמִיד:

רמב"ן

א. סבר רבי אברהם להתחכם בענין האורים והתומים, ואמר (בפסוק ו) כי הם מעשה אומן כסף וזהב, והאריך בענינם כי חשב שהם על הצורות שיעשו בעלי הכוכבים לדעת מחשבת השואל. ולא אמר כלום.

ב. אבל הם כדברי רש"י, כתב שם המפורש נתון בין כפלי החשן, ולכך הוצרך להיות כפול. והראיה, כי לא נזכרו אורים ותומים כלל במעשה האומנים, ולא הזכירים להם בצואה ולא במעשה כלל, ופרט בבגדים ויעש את האפוד (להלן לט ב), ויעש את החשן (שם ח), ולא אמר ויעש האורים והתומים, ואילו היו מעשה חרש חכם היה מאריך בהם יותר מן הכל, ואם אולי ירצה לקצר בהם לעמקם היה אומר ועשית אורים ותומים כאשר הראה אותך בהר זהב טהור תעשה אותם או כסף מזוקק:

ג. ועוד תשוב תראה כי לא הזכיר בה"א הידיעה אחד מכל הכלים שלא נזכרו כבר, אבל אמר ועשו ארון (לעיל כה י), ועשית שולחן (שם כג), ועשית מנורת (שם לא), וכן כולם. ובמשכן אמר ואת המשכן תעשה (שם כו א), בעבור שכבר הזכירו ועשו לי מקדש (שם כה ח). והנה באורים ותומים אמר (כאן) ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים, לא צוה אותו בעשייתם, והזכירם הכתוב בה"א הידיעה. ולא הזכירם הכתוב רק במשה לבדו, שאמר בצואה ונתת אל חשן המשפט, ובמעשה ויתן אל החשן את האורים ואת התומים (ויקרא ח ח), כי לא היו מעשה אומן ולא היה לאומנים ולא לקהל ישראל בהם מעשה ולא נדבה כלל.

ד.

אבל הם סוד, מסור למשה מפי הגבורה, והוא כתבם בקדושה, או היו מעשה שמים, ולכך יזכירם סתם ובידיעה, כמו וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים (בראשית ג כד). והנה משה לקח כתב האורים והתומים והניחם שם בחשן המשפט אחרי שהלביש את אהרן האפוד והחשן, כמו שאמר (ויקרא ח ז ח) ויתן עליו את האפוד ויחגור אותו בחשב האפוד, וישם עליו את החשן ויתן אל החשן את האורים ואת התומים, כי לאחר כן נתנם בין כפלי החשן:

ה.

והענין הוא, כי היו שמות קדושים, מכחם יאירו האותיות מאבני החשן אל עיני הכהן השואל במשפטם. והמשל, כי כאשר שאלו מי יעלה לנו אל הכנעני בתחילה להלחם (שופטים א א), היה הכהן מכוין בשמות שהם האורים, והאירו לעיניו אותיות יהודה, ויו"ד מלוי, ועי"ן משמעון, ולמ"ד מלוי, וה"א מאברהם הכתוב שם על דעת רבותינו (יומא עג:), או שהאירה פעם אחרת לנגד עיניו ה"א מיהודה. והנה כאשר האותיות מאירות אל עיני הכהן עדין לא ידע סידורן, כי מן האותיות אשר סידרו מהן יהודה יעלה היה אפשר להעשות מהם "הוי הד עליה", או "הי על יהודה", ותיבות אחרות רבות מאד. אבל היו שם שמות הקדש אחרים נקראים "תומים", מכחם יהיה לב הכהן תמים בידיעת ענין האותיות שהאירו לעיניו. כי כאשר כיון בשמות האורים והאירו, חוזר מיד ומכוון בשמות התומים ועודם האותיות מאירות לעיניו, ויבא בלבו שחבורם יהודה יעלה.

ו.

וזאת מדרגה ממדרגת רוח הקדש, היא למטה מן הנבואה, ולמעלה מבת קול שמשמשים בה בבית שני לאחר שפסקה הנבואה ופסקו אורים ותומים כמו שהזכירו רבותינו (שם כא:):

ז.

ואפשר שאחרי שנתן משה בחשן השמות הקדושים של האורים והתומים היו נודעים במסורת ממנו לגדולי חכמי ישראל שמסרם להם עם סתרי תורה, ולפיכך היה ביד דוד אפוד (ש"א כג ו), והיה כדמות אפוד משה, ובו חשן כדמות חשן הקדש, אבל נראה שהיו בד, כאשר נאמר בשמואל (שם ב יח) נער חגור אפוד בד, ואמר בנוב עיר הכהנים (שם ככ יח) שמונים וחמשה איש נושא אפוד בד, וילבישו אותו את הכהן שהוא מבני הנביאים ושואלים בו ונענין לפעמים, כאשר חשב בזה ר"א.

ותען חנה ותאמר לא אדוני אשה קשת רוח אנכי ויין ושכר לא שתיתי וגו' (שמואל א' א. טו), והנה בפרש"י בדפוסים ישנים היה כתוב הזה הלשון לא אדוני, כשרה, והמדפיסים השמיטו את המלה הזאת. ויש לפרש בזה האופן, דהנה איתא בגמרא (ברכות דף ל"א) לא אדוני לא אדון אתה בדבר הזה ולא שכינה שורה עליך ולא רוה"ק איכא גבך שדנתני לכף חוב ולא דנתני לכף זכות, והדברים תמוהים וכי דוקא מי שהשכינה שורה עליו ויש לו רוה"ק צריך לדון לכף זכות, ואם הכוונה כיון שיש לו רוה"ק והשכינה שורה עליו א"כ הי' לו לדעת הכל, ז"א וכי הנביאים צריכים לדעת הכל הלא יהושע אמר קול מלחמה במחנה, ואמרינן ג"כ במסכת שבת (דף ס"ד) א"ל משה שמא חזרתם לקלוקלכם הראשון א"ל לא נפקד ממנו איש עיי"ש, והנה באמת גם על עלי יפלא האם לא היה מכיר את חנה שהיא אשת אלקנה ונחשבת משבע הנביאות ואיך חשד אותה לשכורה, והנה באמת במדרש שמואל רבתי איתא כשרה רבקה ורחל, והכוונה שהיו גם הם עקרות והתפללו על בנים, אבל גם על דברי המדרש קשה למה צריך למשל כשרה רבקה ורחל,

ויש לומר על פי דברי הרמב"ן ז"ל בפי' תצוה בענין אורים ותומים, ונראה דמה שאמרו חז"ל (יומא עא) שאין נשאלין אלא למלך ולמי שהציבור צריך בו הוא רק באורים ותומים של הכהן הגדול, אבל באפוד בד היו שואלים כל מי שידע השמות והיה רוח הקודש שורה עליו, ולכן כאשר ראה עלי את חנה שהיא מדברת על לבה ורק שפתיה נעות וקולה לא ישמע, והוא היה מכירה שהיא מהנשים הצדקניות, לכן תמה מאד ע"ז והיה חפץ מאד לדעת מה זה ועל מה זה ושאל באורים ותומים שלו, ויצאו האותיות בולטים או מאירים בתבנית כזה "הכשר" והוא צרפם שהוראתם הוא "שכרה", ולכן כתיב (שם א. יג) ויחשבה עלי לשכרה, ואמר לה כדבר ודאי עד מתי תשתכרין הסירי את יינג מעליך (שם א. יד), ועל זאת ענתה לו חנה לא אדוני (שם א. טו), לא אדון אתה בדבר הזה ולא רוח הקודש איכא גבך לצרף האותיות כהוראתם האמתיים, שצירופם באמת הוא "כשרה" כלומר שאני אשה קשת רוח עקרה מתפללת על בנים כשרה אמנו, [כמו דאיתא במדרש הנז"ל] א"כ למה דנתני לכף חוב לצרף האותיות לומר שהוראתם "שכרה" ולא דנתני לכף זכות שהוראתם הוא "כשרה" שהיתה עקרה, ובמדרש הוסיפו יותר ביאור כשרה רבקה ורחל, וזהו שפירש"י ז"ל לא אדוני אשה קשת רוח אנכי "כשרה". (קול דודי):

(ח) ויתן אל החושן את האורים ואת התומים. כתב של שם המפורש היה, וכבר נתבאר זה בסדר ואתה תצוה (שמות כח, ל), ומדריגה היתה ממדריגות רוח הקודש למטה ממדריגת הנבואה ולמעלה מבת קול. ודע כי הפרש שיש בין נבואה לרוח הקודש הוא שהנביא בעת שתבוא בו הנבואה כל הרגשותיו וכוחותיו בטלות, והוא משולל מכל דרכי העולם הזה ומופשט מן החומר ומתבודד עם השכל לבדו והנה זה בהקיץ, וזו היא מעלת שמונה נביאים. ורוח הקודש היא שלא תתבטל אחד מהרגשותיו והוא מדבר כדרך כל אדם, אבל יעורר אותו רוח עליוני ויפיע הדברים על לשונו וידבר עתידות בסיוע אלהי, וזו היא מעלת הכתובים, אבל מעלת התורה שצוה לנו משה למעלה מכל זה, כי נבואתו של משה למעלה מכל הנביאים כולן, ומטעם זה תמצא לחז"ל שיזכרו בכל מקום תורה נביאים וכתובים, בסדר המעלות ומדריגות הנבואה, ובפירוש אמרו מניחין תורה על גבי נביאים אבל לא כתובים על גבי נביאים. כל זה הוצרכו החכמים ז"ל להעיר על מדריגות הנבואה כדי שיתבונן האדם, והחי יתן אל לבו מאין תוצאות הנבואה, ואיך המעלות זו למעלה מזו, ומה בין נבואת משה לשאר הנביאים כולן:

ד. רש"י | שמות פרק כח, ל

את האורים ואת התומים - הוא כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החשן שעל ידו הוא מאיר דבריו ומתמם את דבריו (יומא עג) ובמקדש שני היה החשן שא"ל לכ"ג להיות מחוסר בגדים אבל אותו השם לא היה בתוכו ועל שם אותו הכתב הוא קרוי משפט שנא' (במדבר כז) ושאל לו במשפט האורים:

ה. רמב"ם | הל' כלי המקדש פרק י

(י) עשו בבית שני אורים ותומים כדי להשלים שמנה בגדים ואע"פ שלא היו נשאלין בהן ומפני מה לא היו שואלין בהן מפני שלא היתה שם רוח הקודש וכל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ואין שכינה שורה עליו אין נשאלין בו:

ו. רמב"ם | הל' בית הבחירה פרק ד

(א) ואף אורים ותומים שהיו בבית שני לא היו משיבין ברוח הקדש ולא היו נשאלין בהן שנאמר עד עמוד כהן לאורים ותומים ולא היו עושיין אותן אלא להשלים שמנה בגדים לכהן גדול כדי שלא יהא מחוסר בגדים. [השגת הראב"ד - לא היו משיבין. א"א והלא אורים ותומים ורוח הקדש שני דברים הם מן החמשה שחסרו בבית שני ולדבריו אינו אלא אחד, וחסור בגדים שאמר אינו כלום שאינו מחשבון הבגדים]: